

ప్రశాంతం

రాపోలు ఎల్లయ్య స్వచ్ఛంద పదవీ విరమణ చేసి పదేళ్ళయింది. నిజానికి అప్పుడీ పథకంలేదు. ఈ పేరూ లేదు. బొంబాయి బట్టల మిల్లులో సాంచాలు నడిపేవాడు. బిడ్డ విమల పెండ్లికెదిగింది. అంతదాకా బట్టకు పొట్టకు నడిచింది. బిడ్డ పెండ్లి ఎట్ల చేయాలో తోచలేదు. అప్పు ఎక్కడ పుట్టక ప్రావిడెంట్ ఫండ్ చేతికి రావడంకోసం చేస్తున్న పనికి రాజీనామా చేసిండు.

బిడ్డపెండ్లి అల్లుడు లక్ష్మణ్ తో మంచిగనే జరిగింది. బొంబాయిలో పని మాత్రంపోయింది. దత్తాసామంత్ 1982లో యాడాదిన్నర సమ్మె చేయించి నపుడు రెండున్నర లక్షలమందికి పనిపోయింది. అప్పుడే ఎట్లనో ఒకట్ల బతికినం... ఇప్పుడు బతకరాదా అనుకున్నడు.

పనిపోతే పోయిందిలే అని ఎల్లయ్య బొంబాయి వదిలి బిడ్డ పెండ్లయి నంక భీవండి చేరిండు. భీవండిలో పనిగంటలు ఎక్కువ. రోజుకు పన్నెండు గంటలు పనిచేయాలె. ప్రావిడెంట్ ఫండ్లేదు. కార్మికుల సంక్షేమ చట్టాలేవీ అక్కడ అమలులో లేవు. నాలుగేండ్లకే ఆరోగ్యం దెబ్బతిని ఇంటికచ్చి చేరిండు.

జగిత్యాల డివిజన్లోని కొడిమ్యాల మండలం దగ్గర పల్లెటూరు ఎల్లయ్యది. పచ్చని చెట్లు, అడవి, ఊల్లె ఉండుడు అలవాటైతే మల్ల ఏవూరికి పోబుద్ధికాదు. తెల్లారిలేసి వాల్లతోని వీల్లతోని ముచ్చటవెట్టి అంబటాల్లకు ఈతచెట్లల్లకు పోయి వాడకం కల్లుతాగుడు.

ఇంటికచ్చి ఇట్ల ఎంతకాలమని కూసుండి తినుడు? చిల్లర పనులు చేసుకుంట పొట్ట కెల్లదీసిండు. కొడుకు పెండ్లి చేసిండు. వాల్లిచ్చిన కట్నం పెండ్లికర్చులకే సాల్లేదు.

మనుమలు, మనుమరాండ్రు పురులు చేసిండు. వెయ్యి రెండువేల చొప్పున అప్పులు పెరగవట్టె. ఎల్లయ్యకు వయస్సు పెరుగుతున్నకొద్దీ వేరే బాధ్యతలు పెరుగుతున్నాయి. మల్లా ఏదో ఒకపని చేయక తప్పలేదు. చేద్దామంటే సొంత ఎవుసం లేదు. నాగలి లేదు. ఎడ్లు లేవు.

ఇంటిముంగన్నే ఇంత చాయె హోటల్ పెట్టిండు ఎల్లయ్య. అది కల్పిరాలేదు. ఉద్దెరలెక్కో అయినయి. పెట్టువడి లేకుంటైంది. ఇగ లాభంలేదని మల్ల భీవండికి పోవుడు సాతగాదని సిరిసిల్లలో పవర్లూం కార్మికుడిగా పనిలో చేరిండు.

సిరిసిల్ల భీవండి కన్ననయమే. అక్కడి తీర్గ పాయిఖానాకు లైను, పొట్టకు తినేకాడ లైను, పండుకునేకాడ లైను కట్టుడులేదు. మంచి చల్లనిగాలి వెలుతురు...పాణం హాయిగ అన్పించింది. కానీ సిరిసిల్లలో కరెంటు సరిగ్గా ఉండది. కరెంటు సరిగ్గా ఉంటే నేసే భీములు సరిగ్గా వుండయి. పని సరిగ్గా వుండది. పని సరిగ్గా ఉంటే కూలి సరిగ్గా ఉండది.

ఏదో నడుస్తాందిగదా...పదిరోజులకోసారి ఇంటికి పోయిరావచ్చు. మనుమలు, మనుమరాండ్రను కొడుకు కోడలు అందర్ని చూసుకోవచ్చు అనుకుని తృప్తి నింపుకున్నడు ఎల్లయ్య.

పని సరిగ్గా నడవకపోయినా పెద్దగ బాధనిపించలేదు. పనిలేన్నాడు బస్సెక్కి ఇంటి కచ్చిపడు. అక్కడి కష్టమంత మర్చిపోవు. ఇంటికాడ నికార్సయిన ఈత కల్లు దొరుకు. అది తాగితే కమ్మటి నిద్ర... ఇట్ల చేసీ చెయ్యక ఇంత పొట్టకు నడిపిస్తండు ఎల్లయ్య.

ఇంకోబిడ్డ ఏడోతరగతికే సదువు బందుచేసింది. పెండ్లికెదుగుతాంది. కోడల్ను దీసుకొని కొడుకు ఏదో పని చేస్త అని మెట్పెల్లికి మకాం మార్చిండు. ఇల్లంత బోసిపోయింది.

ఇట్లుండంగ అకస్మాత్తుగ ఒకరోజు ఎల్లయ్య పనిచేసే పవర్లూం సేట్ ఆత్మహత్య చేసికొన్నడు. పరిశ్రమ సరిగ్గా నడవక, అప్పులు ఎక్కువై వడ్డీలకు చాలక ఏంచేయాలో తోచక ఆత్మహత్య చేసుకున్నడని ఊరంత అనుకున్నారు.

అప్పులిచ్చినోళ్లు మనుసుల్నే తిట్టుకున్నారు. బాకీలు పెట్టినోళ్లు ఎగపెట్టచ్చని లోలోపల సంతోషపడ్డారు.

గింత ఇరాం లేకుండా పనిచేసినా బట్టకు గిట్టుబాటులేకపోవడం ఏమిటో ఎల్లయ్యకు అర్థం కాలేదు. తానైన ఇంటికాడ ఇంత కల్లుబొట్టు తాగుతాడు కని తమసేటు కెటువంటి అలవాట్లు లేవు. పొద్దుందాక తెల్లందాక తమ తీర్గనే ఏదో పనిచేస్తనే ఉంటుండే. అయినా సేటుకు సేటు మందం జీతమైన గిట్టుబాటు ఎందుకు కాలేదు? తాము ఇంకా తక్కువ కూలికి పనిచేస్తే తప్ప గిట్టుబాటు అయితదట! ఇప్పుడేం కూడబెట్టిన ఈ కూలి పనిచేసి. ఇంకా తక్కోకు చేస్తే ఏం తింటం? ఎట్ల బతుకుడు?

పవర్లూం యజమానుల సంగం సంతాపసభ పెట్టిను. అటు తర్వాత ఈ సంక్షోభం నుంచి ఎట్ల బయట పడాలో చర్చలు చేసిను.

ఎల్లయ్య ఇంకో సేటు దగ్గర పనికి కుదిరిండు.

యాడాది గడిసింది. అదేందోగని ఈ పవర్లూం సేట్ ఉరేసుకున్నపుడు నూలు ధర పెరిగింది. కరెంటు ధర పెరిగింది. ఈ రెండూ ధర తగ్గిస్తే ఈ ఆత్మహత్యలు ఆగుతయి అన్నారు కొందరు.

ప్రభుత్వం ఎనుక ముందు జూడకుండ బయటి దేశాలకు పత్తి, నూలు ఎగుమతికి అనుమతి ఇచ్చింది. దాంతోని ఇక్కడ దొరకక ధరలు రెట్టింపైనై. అట్ల జరగకపోతే ఈ యజమానులు ఆత్మహత్యలు చేసికోకపోదురు అన్నారు కొందరు. అవన్ని విన్నంక నిజమే అనుకున్నడు ఎల్లయ్య. ఇంకోచోట పని వెతికిండు ఎల్లయ్య. సిరిసిల్లలో ఎవరిదగ్గరైనా ఇదే స్థితి.

ఎల్లయ్య మల్లా ఇంటికచ్చి చేరిండు. ఇంతలో ఎల్లయ్య పక్కింటి వెంకటయ్య పవర్లూం పని దొరకక ఆకలికి అప్పులకు తాళలేక ఆత్మహత్య చేసుకున్నట్టు తెలిసింది. పోస్టుమార్టం అయి డాక్టర్లు, పోలీసులు శవాన్ని అప్పగించే సరికి సాయంత్రం అయింది. అదే రాత్రి ఇంటికి తెచ్చిను. కాలేసిను. కేవలం ఇరవైవేల రూపాయల అప్పు తీర్చలేక ఉరేసుకోవడం అందర్ని కలచివేసింది.

వెంకటయ్య భార్య ఏడుపు చూసి ఏడవనోళ్లు లేరు. వారం రోజులు

కర్మకాండలు జరిగినై. తనే చచ్చిపోయినట్టు అవన్ని తనకే జరిగినట్లు గుబులు పట్టుకున్నది ఎల్లయ్యకు. ఏవేవో ఆలోచనలు. ఎల్లయ్యకు ఇంటికాడ ఉండబుద్ధికాలేదు. సిరిసిల్లకు పోబుద్ధి కాలేదు.

అల్లుడు, బిడ్డ రమ్మంటే ఎల్లయ్య గోదావరిఖనికి బయల్దేరిండు. అల్లుడు లక్ష్మణ్ చాలా మంచోడు. కాని అల్లుని కష్టాలు అల్లునివి. ఎప్పుడు ఏమవు తుందో తెలియదు.

ఎంత చెడ్డా బిడ్డింటికి అల్లునింటికి ఎందుకు పోవద్దంటరో ఎల్లయ్యకు ఇప్పుడు ఎరుకైంది. దూరంగా ఉన్నంతసేపు అల్లుడు బిడ్డ మంచిగ బతుకుతున్నారన్న తృప్తి ఉండేది. ఇప్పుడా తృప్తి తన భ్రమ అని తేలిపోయింది. మనుమలు మనుమరాండలతో ఆడుకుంటే కాస్త ఊరటగుండేది ఎల్లయ్యకు.

అల్లుడు లక్ష్మణ్ పనిచేసి చేసి బొక్కలు తేలిండు. తాను అక్కన్నే ఏదైనా చిన్న వ్యాపారం మొదలుపెట్టానుకున్నడు. తండ్రి తమ దగ్గరున్నందుకు విమల సంతోషానికి అంతులేదు. పిల్లలను, ఆడించుడు, నీల్లు తెచ్చుడు, కూరగాయలు తెచ్చుడు, బడికి తీసుపోవుడు...

తండ్రి వల్ల విమలకు ఎంతో తీరిక దొరికింది. అల్లుడు, బిడ్డ కొద్దిగ నిగనిగ అయిండు. కని ఎల్లయ్య పెట్టిన కూరగాయల బండి ఎక్కువకాలం నడవలేదు. అప్పటికే చాలా మందైపోయిరి. ఇక ఇన్న లాభంలేదని మల్ల ఇంటి దారి పట్టిండు ఎల్లయ్య.

ఎల్లయ్య పోతనన్నప్పుడు అల్లుడు, బిడ్డ కండ్ల నీళ్లు పెట్టుకున్నారు. అల్లుడు లక్ష్మణ్, తన తండ్రిని గోదావరిఖని రమ్మని ఎన్ని సార్లడిగినా రాలేదు. మీవూరికచ్చి నీముంగట మట్టి పని చేసుడు నీకు నామర్ద. నాకు గూడ మంచిగనిపియ్యది. పని చెయ్యకపోతే ఎల్లది. ఇంకా ఇద్దరెట్ల ఎదగాలె. పెండ్లిల్లు ఎట్ల చెయ్యాలె అనెటోడు.

ఇంట్ల ఇంటికి పెద్ద ఒకల్లుంటే ఇల్లు ఎంత స్వర్గం తీరుంటదో అల్లునికి, బిడ్డకు అప్పుడే తెల్సింది. అందుకే కన్నీళ్ళతో సాగనంపిండు.

ఎల్లయ్య మల్లా చేనేత మగ్గం నేయాలనుకున్నడు. ఆ బట్ట కొనేవాళ్ళు కనపడలేదు. పెట్టుబడికూడా చాలా కావాలె. తన దగ్గరలేదు. అందరూ

ఏం పని నేర్చుకునుడని లక్ష్మణ్ అనడంతో దసరాపండుగకు కళకళలాడిన ఆ ఇల్లు తెల్లారే చెన్నబోయింది.

కుక్కకున్న విశ్వాసం ఆ కంపెనీకి కార్మికుల మీద లేదు. గింత అన్యాయమా అని ఎల్లయ్య కూతురు విమల తలబాదుకుంది.

“మనుషులకు పనిలేకుంట చేసే యంత్రాలు వస్తే మనుషులు ఏంపని చేసుకొని బతకాలె బావా?” అంటూ ఎల్లయ్య వియ్యంకుడు వీరయ్య ఎల్లయ్యనే అందుకు కారకుడైనట్టు నిలేసిండు.

“గదే నేనడుగుదామనుకుంటున్న. ఎవలనడుగాలో తెలుస్తలేదు బావా?” అన్నడు ఎల్లయ్య.

వియ్యంకుడు వీరయ్య మట్టి పనిచేసేవాడు. ట్రాక్టర్లు, ప్రొక్లెయినర్లు వచ్చినంక వీరయ్యకు పని దొరక్కుండపోయింది.

చిన్నకొడుకు అరబ్బు దేశంల పని వెతుక్కుంటనని పైరవి చేస్తున్నడు. నీ దగ్గరేమన్న పైసలెల్తయా బావా? అనడిగిండు వీరయ్య.

“కులవృత్తులు కూడు పెట్టకపాయె. ఈ కొత్తవృత్తులు ఎప్పుడు పోతయో తెల్వదాయె. రేపటిమీద ఆశలేకపాయె. ఎట్ల బతుకుడు? అని ఏదో తత్వం పాట అందుకున్నాడు ఎల్లయ్య.

బైరాగులు పాడే ఆ తత్వం పాటలు చనిపోయినప్పుడు కర్మకాండల కాడ పాడుకునుటానికి పరిమితమైపోయినై. ఎల్లయ్య ఆ పాట పాడ్డంతో ఇల్లంతా విషాదమైపోయింది.

“అందర్ని గొట్టి ఈ పరిశ్రమలు ఎవర్ని బతికిస్తున్నయి మామా? బక్కోడు, కుంటోడు కార్లపోయెటోనితోని పోటీపడ్తరా మామా? పనిచేసే రెండు చేతులకు పని కల్పించని ప్రణాళికలెందుకు? ప్రభుత్వాలెందుకు?, అని విరుచుకపడ్డడు అల్లుడు లక్ష్మణ్.

ఎల్లయ్యకు అంత పెద్ద మాటలు రావుగని అల్లుడు మాట్లాడుతున్నదాన్ల న్యాయముందనిపించింది.

ఆ తత్వం పాటల జీవని గురించి అన్నట్టే ఉన్నది. పనిచేసే మనుషులకు జీవిత భద్రత లేకపోతే సమాజానికి భద్రత ఎట్లా వుంటుంది? పరిశ్రమలు మనిషికి సహకరించాలె గని మనిషిని తినేస్తే ఎట్ల బావా? అన్నడు వీరయ్య.

* * *

ఆరునెలలు గడిచినై. స్వచ్ఛంద ఉద్యోగవిరమణ కింద అల్లుడు లక్ష్మణ్కు వచ్చిన పైసలు తమ్ముడు అరబ్బు దేశాలకు పోవుటానికి చేసిన అప్పులు కట్టుటానికి పనికచ్చినయి.

అల్లుడు లక్ష్మణ్ బిడ్డ విమల కుటుంబంతో సహా ఇల్లు చేరిను. అంతదాకా స్కూలు డ్రెస్సులు, టై లేసుకొని ప్రయివేటు స్కూల్లో చదువుకున్న అతని పిల్లలు సాదా డ్రెస్సుల్లో సర్కారు బడికి పోతున్నారు.

లక్ష్మణ్కు ఆ పల్లె ఎంతో హాయిగా ఉందనిపించింది. ఆ పల్లె, చల్లగాలి అంతా మంచిగనే ఉందిగాని చేసుటానికి పనిలేదు. దున్నటానికి ఎవుసం లేదు. ఆగమాగంగ కార్మికునిగ ద్యూటీ చేసిన బతుక్కు తిరం లేకుండె. ఇప్పుడు పల్లె మొత్తం తిరమే. తీరుపాటంగ బతుకుడు అలవాటు చేసుకున్నడు లక్ష్మణ్.

పొయ్యిల కట్టెలులేవని విమలంటే గొడ్డలి తీసుకొని అడవిలకు పోయిండు లక్ష్మణ్. అడవిలో కట్టెలు కొడుతుంటే ఎన్నెన్నో చిన్నప్పటి ఆటలు పాటలు జ్ఞాపకాలు... చెమటలు కారుతుంటే అలసటకు బదులు ఆనందం కలిగింది లక్ష్మణ్కు.

సైకిల్కు సరిపడా కట్టెలు కట్టుకుని వస్తుండంగ ఫారెస్టుగార్డు అడ్డగించి పైసలు అన్నడు. గింతసేపు కట్టెలు కొడ్తె కనవడనోడు గిప్పుడెట్ల వచ్చే అనుకున్నడు లక్ష్మణ్. వాని పనే తప్పులు వట్టుడు అని లక్ష్మణ్కు తెలువది.

పైసలియ్యకపోతే కేసుపెట్టి జేల్లేపిత్త అన్నడు గార్డు.

“పైసలు తీస్కాలె. మల్లస్త” అని సైకిలు అక్కన్నే పారేసి ఇల్లు చేరిండు లక్ష్మణ్. మల్లా అటు పోలేదు లక్ష్మణ్.

విమల బీడీలు చేస్తంది. గదే సంపాదనమీద ఇల్లు గడువాలె. బీడీలు నేర్చుకో. ఆకు కత్తిరియ్యి... అంటే ఇగ గదొక్కటే తక్కువ... అనుకుంట పెడచెవిని పెట్టిండు లక్ష్మణ్. విమల సంసారం ఎట్ల ఎల్లదీసుడో అర్థంకాక ఏడుస్తుండేది.

“ఏం పని చేయవా?” అని విమల ఊకె గులిగితే నాలుగు గాలాలు తీసుకొని చేపలకని బయల్దేరిండు లక్ష్మణ్.

చేపలు బాగనే దొరికినై. తోవలో అది చూసిన బెస్తోల్లు ఊరై పంచాయితీ పెట్టిన్లు. ఆ చెరువును వాల్లె గుత్తకు తీసుకున్నరట. ఆ చెరువు కింద బావులకాడ చాపలు గూడా మావే అన్నరు. కాళ్ళు పట్టుకొని వాల్ల సంగానికి దండుగ కట్టి బయటపడ్డడు లక్ష్మణ్.

“అట్ల సైకిల్ పోగొట్టినవు. ఇట్ల దండుగు కట్టినవు. నువ్వు ఏ పని చేసినా ఇగగింతే. ఉన్నకాడ సప్పుడంట కూసో” అన్నది విమల.

అల్లుడు లక్ష్మణ్ కు అంతా అయోమయంగా వుంది.

ఈ భూమి, నీరు, చెరువు, అడవి, చెట్లు, కట్టెపుట్ట ఏది తనదికాదు.

ఈ ప్రకృతి ఎంత అందమైనదో...

ఈ పల్లె ఎంత ప్రశాంతమైనదో...

కాని ఇందులో తనకేమి చెందదు...

ఈ గాలి కూడా తన దవునోకాదో...

ఈ చెట్లు చేమలు పక్షులు చేపలు పొలాల చెరువులు ఏవీ తనవి కావు...

ఈ పల్లెను ఎట్లా ప్రేమించాలె.

ఈ పల్లెల ఎట్ల వుండాలె.

ఇన్నాళ్ళు ఆ ఉద్యోగం తనది అనుకున్నడు.

ఆ ఉద్యోగం పోయింది. ఉద్యోగ భద్రతకూడా పోయింది.

తనకు జీవితంలో మిగిలిందేమిటి? ఈ పాత ఇల్లొకటేనా?

తన జీవితం ఇక అంతా ప్రశాంతమే. అల్లుడు లక్ష్మణ్ రోజూ ఆ వూరి చెరువు కట్టమీదో, ఈదుల్ల మర్రికిందో వెల్లకిలా పడుకుంటాడు.

“నాన్నా అమ్మ అన్నం తినరమ్మంటంది” అని పిల్లలు వస్తే పోయి కాస్త తింటాడు. మల్లా ఏదో చెట్టు కిందకి చేరుతాడు.

ఎల్లయ్యకు అల్లుని స్థితి చూసి ఏం చేయాలో తోచలేదు. తన కండ్ల ముందే ఎదిగిన కొందరి జీవితాలు...శిథిలమై విధ్వంసమవుతున్న సమాజం. బైరాగితత్వాలు సమాజ విధ్వంసాన్ని ప్రశాంతంగా భరించే శక్తి నిస్తున్నాయి.

ఆ తత్వాలు ఎందుకు పుట్టినయో ఎల్లయ్యకు ఇప్పుడు అర్థమైంది. విమలకు అర్థంకాలేదు. తండ్రిని, భర్తనుచూసి ఎవరూ చూడకుండా కన్నీరుకారుస్తోంది.

ఆమె దుఃఖంలో కోపంలేదు...ప్రశాంతంగా ఏడుస్తోంది.

ఆ ప్రశాంతంలో ఒక నిరాశ. ఒక నిర్వేదం.

అది ఒక సమాధి దశ.

రేపటి సమాజం కూడా ఇంతేలే అని ఆశలన్ని సమాధి అవుతున్న దశ.

తండ్రి ఎల్లయ్య బైరాగితత్వం రాగం తీస్తున్నాడు.

ఇల్లంతా విధ్వంస చిహ్నాలకు బదులుగా విషాదం ప్రశాంతంగా చిక్కగా పరుచుకుంటున్నది.

ఆదివారం వార్త, ఫిబ్రవరి 2003
ఆకాశవాణి కార్మికుల కార్యక్రమం,
వేదప్రియ కథా సంకలనం 2003

